

J. N. J.

DE

VOLUNTATE
HUMANA

DISPUTATIO PHYSICA,

Quam,

Divina Providentia

Sic

Disponente,

Suffragio Ampliss. Collegii Philoso-
phici, in Regiâ Universitate Aboënsi,

Sub moderamine

VIRI CELEBERRIMI

Mag. PETRI HAHN,

Scient. Natur. Prof. Ord. & Acad. Biblioth.

PRO GRADU MAGISTERII,

Solemni eruditorum examini

modeste submittit,

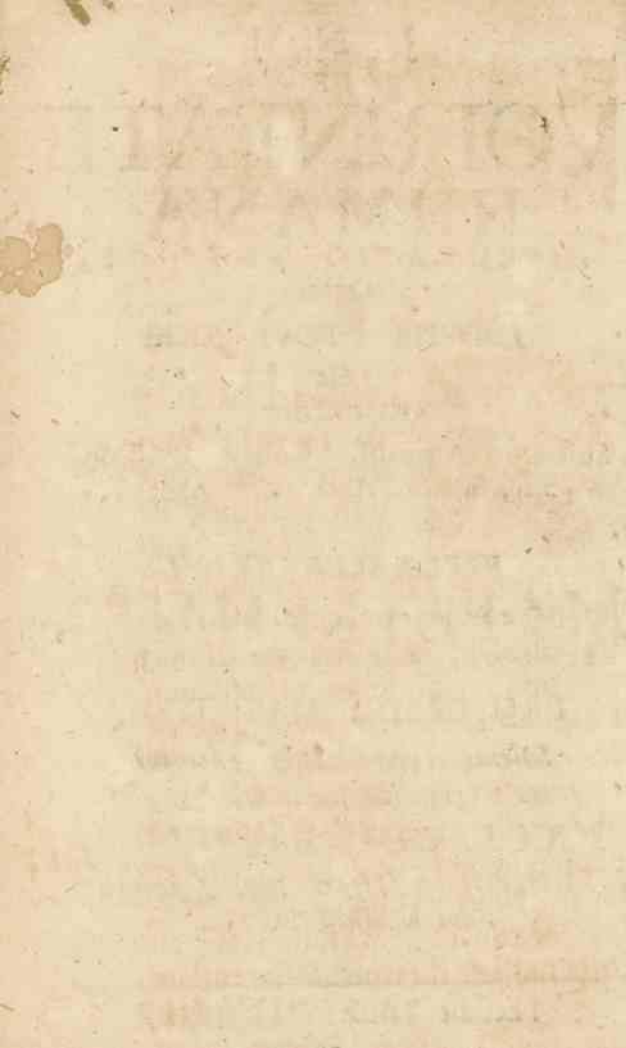
NICOLAUS L. BRUZELIUS,

In Auditorio Majori Die 5. Martii

anni currentis M. DCC.

Excudit JOHAN. Winter /

Reg. Typogr.

§. I.

Nima Humana

na, cum sit substantia creata, suis non destituta est qualitatibus ne-

mini proinde sobriè Philosophanti sine iis consideranda est; sunt enim illæ in homine proximum operationum omnium principium. *Si namque operaretur homo, ratione pura essentia, etiam existeret ratione ejusdem;* D. Meisn. in sua Phil. Sob. qualis operatio & esse, est essentia summè singularis, utpote Dei: cujus voluntas & volitio, adæquatè loquendo, ab essentia nullam inferunt differentiam

realem , sed identificantur ipsi. Mejerus in sua Pneumatica. Nec quædam operationes essentia, quædam verò facultatibus adscribuntur, sed omnes ab his, non ab illa proximè & immediate proveniunt. Quemadmodum ignis, sine calore non calefacit, aqua sine humiditate non humectat; ita homini inferior facultas non est concessa, qui per voluntatem vult & per intellectum intelligit.

§. II.

Proindè ita definitur: *Voluntas est facultas anime rationalis, ad bonum appetendum & malum fugiendum ordinata.* Hæc descriptio nobis indicio est, principium volendi proximum, non esse ipsam anime humanæ essentiam, sed potentiam ab illa realiter distinctam. Non igitur est voluntas idem cum appetitu naturali, qui in plantis aliisque

aliisque corporibus inanimatis datur, in illis enim est anima vegetativa, in his autem aliud principium internum, quod etiam Veteribus Philosophis forma dicitur, in utrisque tamen est appetitus naturalis. Nec etiam est appetitus sensitivus, licet ille hominibus cum Brutis sit communis, quoad cibum & potum, aliaque sensuum objecta; Sed est rationalis, quo homo prævia intellectus cognitione in objectum fertur, maximeque voluntati convenit. Licetque admiranda satis polleant Bruta naturæ efficacia, & in quibusdam, humanam fere exsuperare videantur sagacitatem, neutiquam tamen eo possumus adduci, ut eandem ex principio aliquo rationali & voluntario proficere existimemus, sic namque libertate etiam (uti Plutarchus facit in dissertatione de solertia animalium) in agendo gauderent, quod veritati apertissimè contrarium.

Ex immediata voluntatis cum intellectu conjunctione, occupatur voluntas circa omne Ens; non aliter ac sensitivæ potentia *objectum* est omne sensibile: ita tamen ut ad minimum radicaliter sit præcognitum: Voluntas enim cum sit potentia cæca, objecti bonitas ab intellectu debet esse præcognita, & voluntas in exercitio ab intellectu quasi dependet, unde illud communè: *Nihil volitum, quin prius fuerit cognitum*. Et ignoti nulla cupido. Quod tamen ita restringitur, ut ejus formale sit Bonum vel revera vel apparenter; Licet malum revera tale nonnunquam, instar boni cujusdam, adeoque & formaliter bonum *Φαινομένως* tale apprehendat: imò omne bonum posset movere voluntatem, ob sui convenientiam, non tamen omne quod voluntatem nostram movet, vere est bonum; Verum haud rarò sub specie boni

boni sese insinuat menti nostræ, quod in se vere malum: in quod voluntas fertur, quæ licet malum qua malum velle nescia, appetit tamen malum sub schemate boni. CALOVIUS in suis scriptis Phil. hâc ratione, non semper Vera bona vult & sectatur voluntas, sed sæpenumerò à recto abducitur tramite, vel (a) propter intellectus humani imbecillitatem, quo seducto, sequitur voluntas (β) indulgentiam appetitus sensitivi & affectuum, Hinc Medea ovidiana lib. 9. *Metamorphos. Video meliora proboque, deteriora sequor.* Et libidinosus Ganeo apud Ter. *Sciens, vivus vidensque pereo; adeoque verum illud Plauti: Credo ego amorem apud omnes homines carnificinam commentum: ita me amor lapsum animi ludificat, fugat, agit, oppetit, raptat, retinet, jactat, largitur: Quod dat, non dat: deludit: modo quod suavit diffuadet: quod diffuavit id ostentat.*

Unde evenit ut mala appetamus & peragamus, decepti rerum speciebus, semper quamvis intellectus iuva-
deat quod bonum est, non tamen semper voluntati persuadet, quæ affectibus obnoxia, eligit apparen-
ter bonum. Est hoc, aliud bonum per essentiam, ut Deus; quomodo neminem bonum nisi unum Deum, sospitator noster asserit, Matth. 19: 17. Aliud per participationem, ut creaturæ & arte facta, quæ bonitatem suam ab alio acceperunt. Atque hoc iterum vel *Naturale* est, convenientiæ entis naturalis, cum regula naturæ secundum id, quod naturaliter est, aut operari potest; *Morale & artificiale*; quibus tamen omissis, tendit voluntas nostra cum primis ad id quod per essentiam bonum est. Non satiari potest temporali bono, non expleri bono creato: sed ad increatum & infinitum trahitur.

Sed bono opponitur Malum, quod illius est privatio nempe corruptio Voluntatis; opponiturq; bono privative; cum mali natura nulla sit, bonique amissio, mali acceperit nomen, dicente Augustino: cum nihil nisi boni sit indigentia; cumque pravitas non subsistat, neque essentiam ejus substantem producere possimus juxta Basilium. Malum in totuplici fere differentia atque bonum est. Verum quia malum in numero est privantium; privantiaque non sunt per se intelligibilia aut scibilia, sequitur ultro, illud non esse voluntatis objectum, *prosecutionis*, sed *averfationis*, communi philosophantium sententiâ. Cum nihil uspiam natura ambitu suo includat, quod appetat interitum; uti n. Ens omne, concupiscit conservationem sui, ita fugit illa, quæ destruere & corrumpere possunt, videlicet mala & no-

xia; qualia cum appetitu nullam habent convenientiam nec movendi potentiam. Voluntas cum sit appetitus, & quidem rationalis. Omnis autem appetitus, nihil aliud est quam quedam inclinatio appetentis in aliquid: nihil autem inclinatur nisi in aliquid simile & conveniens. Cum igitur omnis res in quantum est ens & substantia, sit quoddam bonum, necesse est ut omnis inclinatio sit in bonum. Et quidquid voluntati seu appetitui non est simile aut conveniens, ad minimum apparenter in illud non fertur: Sed malum tamquam malum & sub ratione mali, non est appetitui conveniens aut simile. E. voluntas non fertur in malum tamquam malum. Ad. R. Wan. in sua Phil. Morali. Hinc non valet (a.) appetitum voluptate duci, ergo in malum. Cum malum re, bonum sit apparenter; itaque sub bono appetitur, non sub mali specie

cie. *Mala interdum, teste Seneca,*
Epist. 120. speciem honesti obtulerunt,
& optimum ex contrario nituit. Sunt n. ut scis, *virtutibus*
vicia confinia, & perditis quoque
ac turpibus recti similitudo est.
 Ferri quidem non est negandum,
 sed tanquam ad res bonas, sub
 ratione jucunditatis & utilitatis.
 Nec (β.) voluntatem, non esse
 entium in actu existentium tan-
 tum, verum non entium & futu-
 rorum. Et consequenter non so-
 lum bonorum. Entium rationis
 naturam, cum negationes & pri-
 vationes, nec non futura indu-
 ant; pro ut sub intellectus notio-
 nem cadunt, Entis etiam nomen
 in rerum natura vere existentis,
 merentur. In quantum itaque sunt
 hujusmodi entia, sub boni nomi-
 nis considerationem veniunt. Di-
 stinctio præterea *materialis* à *for-*
mali omnem tollit controversiam.
 Neque præcise ad voluntatis libera-
 tatem

tatem requiritur indifferentia talis, quæ consistat in τὸ bene & τὸ male agere, cum & Deus agens liberrimum istam non habeat indifferentiam, quia nunquam ille male agere potest, quod servitutum magis, quam libertatem subinfert; sed sufficit indifferentia ad actus bonos exercendos & objecta bona eligenda.

§. V.

Actuum voluntatis immanentium & transeuntium discrimen redditur evidens, tum (a.) ratione *ultimæ efficientiæ*; quæ in *actu elicit* sola est voluntas, quo persuadendo flectit appetitum sensitivum, eumque obsequentem habet. In *imperato*, alia facultas interveniens, siquidem voluntas non semper per se id quod vult, exsequi valet, sed opus habet ministerio inferiorum facultatum, quæ appellantur animæ rationalis facultates

rates secundariæ, maximeque cernuntur in loqvela, risu & sermone. (β.) Ratione subjecti, quod actus immanens est ipsa voluntas, à qua producitur, in qua manet, quasi reflexus. Transiens vero, siue imperatus, facultas alia à voluntate distincta. *Ratione autem essentia*, unam esse voluntatem suã radiat luce. Ut enim intelligere intellectus, sic velle voluntatis est: adeo ut salva manente essentia, non possit non velle. Differunt itaque sententiæ hæ: voluntatem non posse non velle: & voluntatem cogi velle. Prius voluntatis sequitur naturam: posterioris natura voluntatis nescia, illo internum, hoc externum comitante principium. *Ratione actuum oppositorum*, tribus comprehenditur vocibus; quarum prima est approbationis simplicis; secunda repugnantia; ultima vero media & mixta. Quorum actuum diversitatem

tem agnoscunt philosophi, ubi inter spontaneum, voluntarium & involuntarium aut violentum, quidam admittunt intermedium, ideoque velle, non velle & nolle, sibi invicem discriminari; vocantes ejusmodi actus mixtos, qui neque simpliciter voluntarii, neque prorsus inviti; sed ex voluntario & involuntario, quasi mixti. Ubi nec simplex approbatio, nec simplex repugnantia, sed invita permissio.

§. VI.

Inquirendum jam est à quo voluntas deducitur in actum? intellectum primam voluntatis causam moventem; invito Scaligero? censent communiter, Scholæ reformatæ Doctores; asserentes voluntatem, ad actum suum determinari à judicio intellectus, ita ut voluntatis libertas, ad intellectus ductum sit constricta determinari. Adeoque omnis volitionis initium. Verum ex non volentis

lente, ubi fit volens, non nisi à
 le solâ, est enim primum movens
 in regno animæ, licet aliqua co-
 gnitio objecti præcedat, maximeque
 necessaria sit ad voluntatis actum
 excitandum, quæ potius *conditio
 sine qua non*, quam principium
 & causa motus dici meretur.
 Non obstante: eligendo vel re-
 pudiando objecti naturam, ab intel-
 lectus svasione vel dissvasione,
 nec non ab appetitus inclinatione
 debet prærequiri. Qui non *Phy-
 sice* efficienter concurrunt, actus-
 ve voluntatis producunt; sed *mo-
 raliter* objectum proponunt, ut sub
 ratione bonitatis & convenientiæ
 sistatur eligendum. Quæ longè
 distinctissima sunt. Non enim in-
 tellectus dum dicitur movere, cau-
 sa est actuum voluntatis, siqui-
 dem actus isti, volitio, electio,
 &c. sunt à sola voluntate effi-
 cienter, & non ab apprehensio-
 ne objecti, quamquam ea prærequi-
 ritur,

ritur, ut actus voluntatis non sit, nisi eâ præsupposita vel existente. Quia voluntas sine tali demonstrativa propositione & practica motione, non inclinatur ad appetendum & eligendum, nisi sub ratione convenientiæ & bonitatis quid fuerit exhibitum. Hoc animadverti aliquando potest in Brutis, ubi facultas imaginativa non solum speculative, quomodo cognoscit objectum, & appetitui simpliciter illud proponit, sed insuper suo modo judicat objectum vel esse bonum & appetendum, vel malum & evitandum, adeoque vel sub ratione convenientiæ svadet, vel disconvenientiæ dissuadet. Hoc tamen voluntatem non determinat ad persecutionem vel fugam. Licetque voluntas sæpe numero ab obsequio intellectus revocetur per inordinatos affectus, non tamen per se, eorundem imperio subjacet; Sed, vel interius detestatur, quod

mutare nequit, in inferioribus facultatibus vel corrupta & depravata consentit, & libere jucundum, præhenesto eligit. Hæc Scaliger: *Verior est sententia voluntatem per sese, à se ipsa ad agendum excitari hoc est, internum habere principium, cujus vi ipsa ex sese, quaque natura commovetur ad ea, que sunt expetenda vel fugienda, hoc est advelle & nolle, quo principio innato, & ipsam quandoque mentem ad intelligendum, & seipsam ad proprias actiones edendas incitat, itaque dicemus & vere & ex omnium gentium consensu, volo velle: hic enim est actus à suo principio in se desinens.* Ea propter ut concludamus ipsum velle & nolle, ex proprio voluntatis principio, propriamque naturam & essentiam permanere, quo quidem innato principio, ipsum quandoque intellectum, & seipsam, ad proprias edendas actiones incitat,

Voluntatem ad suos actus exercendos, movere etiam reliquas animæ rationalis potentias, suapte naturâ ejus imperio subditas; ut & appetitum sensitivum & loco motivam; tum ipsâ probatur *experientiâ* quandoquidem contemplamur, loco movemur, præstamusque cætera id genus munia, *tum ratione*; principium etenim motionis cujusque potentia elicitor ab objecto bono, in Communi considerato, ad quod etiam omnes potentia, per suos actus tendunt. Conimb. Disput. IV. de tribus principiis humanorum actuum. Voluntatis autem jugo solutæ sunt, potentia naturales, sensus externi, & respiratio, utpote; fulmina oculos, sapor palatum efficiens, voluntate sapissime invitâ. Eadem ratio est sensuum internorum sensu communi dijudicante receptas species memoriæ impressas. Phantasia efficiente

efficiente somnia. quæ omnia avertete, nostra non est voluntatis.

§. VIII.

Cum voluntate, in dissolubili nexu cohæret libertas, videlicet quod in utramque partem inclinare potest, *que est vel contradictionis & exercitii*, quâ unum objectum; positisque omnibus requisitis ad agendum, voluntatis facultas est ita velle, ut suum actum etiam possit suspendere adeoque non velle, *vel contrarietatis & specificationis*, quâ ex duobus objectis positis, liberè eligitur unum, negligitur alterum. Cumque potentiz potentia non detur, libertatem propterea à voluntate, reali discrimine non sejungimus, nec actum ab anima transeuntem dicimus, sed potius rem permanentem, & potentiam agendi vel non agendi liberam, bonum eligendi, malum averfandi. Unde apparet voluntatem, & libertatem voluntatis, realiter inter se non distingvi; cum voluntas, *ἀκριβῶς* loquendo, ejus-

que libertas; unum sint, unamque originis suæ habeant Causam; Licet opera mentis nostræ concipi possit voluntas ut compositum ex subjecto & adjuncto, ex suo materiali & formali; illud ut potentia, hoc potentix libertas. Neque actiones quædam à potentia libera, quædam à non libera proveniunt; sed omnes unius liberæ matris, nempe voluntatis liberæ sunt filix. Sciendum itaque disserit B. D. Meisnerus. *Quod quoad solam libertas sit ipsa voluntas, que quum fluat ab anima hominis, ob id semper & in omni statu homini inest, istoque respectu, homo perpetuo liber est, & eandem libertatis essentialiam habet, quia voluntas ipsa, quatenus est potentia libera, essentialiter non immutatur, licet accidentaliter vel depravetur vel perficiatur.*

§. IX.

Inter doctos, omnibus fere temporibus, de libertate voluntatis humanæ

manæ, contentiones exstiterunt maxima. nonnullis obvertentibus; non liberam, sed potius servam esse voluntatem nostram: partim propter vitiosum habitum, per primorum parentum peccatum introductum, Partim omnia sublunaria, Dei immutabili decreto regi, ideoque voluntatis nostræ actus minime esse liberos. Cum tamen præter experientiam, quæ docet nos ita exercere nostros actus, ut possimus etiam eos non exercere, quod est libere agere: nec non Testimonium Sacræ scripturæ. Act. 5. v. 4. quibus potenter conferruminata necessitatis Stoicæ catena rampitur, libertasque voluntatis, argumentis adstruitur ponderosis: *Voluntas* voluntatis distingvenda est ab operationibus, illa indicat voluntatem in agendo liberam, hominemque non voluntate, sed voluntatis sanitate privatum esse; Hæ ipsum actum libere susceptum circa electionem rerum. Quæ libertas non posset à nobis

bis eripi, nisi ipsam voluntatem
 imo ipsam animam velis deperditam.
 Verum operationes ejus, ratione
 Adamitici lapsus, servituti & cor-
 ruptioni obnoxia sunt facta.
 Qualis servitus accidentalis, vo-
 luntatem ad malum inclinans, sub
 ratione boni, libertatem non tol-
 lit essentialem; sed in omnibus
 hominis statibus, semper manet
 eadem, manet soluta & libera:
 imo nulla prorsus necessitate ad-
 stricta ad aliquid agendum; illa
 cum velit & eligat sine ulla co-
 actione, objectum ab intellectu
 apprehensum.

§. X.

Libertatem vel solius intelle-
 ctus, vel solius voluntatis, aut ab
 utraque potentia simul, aut etiam
 his pari dignitate à potentia di-
 stincta emanare, necesse est. Di-
 stinctam esse, nullus distinctus ar-
 guit actus ab intellectu & volun-
 tatis operatione diversus, tertiar-
 que potentia proprius: is enim
 hujus

hujus potentiae index est idemque
 certissimus. Nec in solo *intelle-*
ctu sita est; hic enim duplici pre-
 mitur onere, (a.) *quoad speciem*
 actus sui, natura enim sua deter-
 minatus est, ut rei, quam agno-
 scit, libere assentiri, aut ab ea-
 dem dissentire nequeat: sed deter-
 minatus est ad assentiendum vero
 & dissentendum à falso; ubi autem
 neutram rationum harum in objecto,
 intellectus percipit, neutrum elice-
 re potest actum. Objectum cum
 sit perspicuum & evidens, intelle-
 ctus necessario assentitur si verum,
 dissentit si falsum: vel penitus quan-
 do obscurum, assensum & dissensum
 negat, eo quod objectum non repræ-
 senteretur, haud secus ac nulla fit vi-
 sio, remoto lumine: sic libere nun-
 quam dicimur intelligere, nisi id quod
 velimus intelligamus: nec libertas
 intellectui formaliter competat, sed
 soli voluntati, per quam ~~intellectus~~
 libere movemur de loco in locum,
 voluntate motum dirigente & impe-
 rante

rante. (B.) Quoad exercitium actuum, apprehensionem, iudicium ac discursum libertas formalis intellectui non competit; positus namque omnibus ad apprehendendum requisitis, potentia intellectiva necessario, non magis rem non cognoscit, quam sensitiva facultas, organis bene dispositis, datisque mediis legitimis, suum non administrat manus. Intellectus cum dependeat ab objecto, intelligibiles recipiendo species; quales voluntas non recipit, sed manet in se indifferens. Patet hinc, nec in solo intellectu, adeoque nec in potentia utraque simul sitam esse libertatem; sed in sola voluntate; tum ratione *objecti materialis*, proposita ipsi cum fuerint duo objecta, bonum & malum, quorum neutri necessario indulget, sed circa utrumque versatur pro libitu. Tum *ratione objecti formalis*, permissum namque est voluntati, bonum lectari vel secus, malum fugere vel sequi, hinc ipsi libertatem adjudicat pagina sacra, Sit ideoque libera, libereque hic claudimus.